

Oznanilo kmetovavcam

zavoljo brošča (Krapp, Färberröthe).

Kmetijske družbe so prejele unidan od gosp. ministra kmetijstva naslednje oznanilo Pražkiga fabrikanta L. Epsteina s tém pristavkam, de naj ga damo, vsim kmetovavcam na znanje. To oznanilo se takóle glasi:

„Za svojo katónfabriko v Pragi jez vsako léto za 40,000 gold. brošča potrebujem, kteriga iz mnogih krajev, iz Francozkiga, Holanškiga, in iz Šlezkiga dobívam. Ne vé m ravno, koliko vse fabrike našiga cesarstva skupej na léto brošča potrebujejo, — to pa vunder lahko rečem, de gré za-nj več kot en milijon goldinarjev domačiga denarja v vunanje dežele vsako léto.

Ne v svoj dobiček, temuč v prid celiga cesarstva se podstopim visokimu ministerstvu svetovati, de naj si prizadeva pridelovanje brošča v naših deželah bolj na noge spraviti.

Pri ti reči pa ni samo na tém ležeče, de se zna kmetovavec z obdelovanjem brošča dobro obnašati, temuč tudi na tém, de se broščeve korenine práv posušé, olušijo in zmelejo.

Jez sim zmirej pripravljen, kar je v moji moči, v prid našiga cesarstva storiti, tedaj se tudi ponudim v svoji fabriki vso tisto pripravo in orodje si napraviti, ki se potrebuje za poskušnje, broščeve korenine sušiti, lušiti in mléti, in vse te priprave brez plačila tistim kmetovavcam prepustiti, ki hočejo na ministersko povabílo kak kosček poljá z broščem obdelati.

Pa tudi k temu sim pripravljen, ob svojim času vse skušnje natanjko storiti, de se bo dobrota in cena pridelaniga brošča zvedila.“ —

Namén tega oznaníla je, kmetovavce v tacih krajih, kjer je zemlja za brošč pripravna, k pridelovanju téh farbarskih korenin spodbosti, de se denar domá obderží, namest de gré v ptuje dežele. Gosp. minister je pri ti priliki vsako kmetijsko družbo prašal: ali se kaj brošča v njeni deželi prideluje, in ali je zemlja zató, de bi se ga več pridelovati zamóglo in takó kmetovavcam nov dobiček naklonil. Drugo pot bomo tedej kaj več od tega govorili.

Beseda o pravim času

vsim vračitelom (zdravnikom) in lekarom (apotekarjem) na Slovenskim. *)

Iz Štajarskiga.

Mnogi tudi izobraženi ljudje še večidel jednostransko mislijo: „Kmet ostane nepremaknjen pri starim kopitu, ino težko napreduje s časom.“ Takšne ino druge misli so med zidovjem izležene. Ta starokopitna okornost — ostanek prejšnje vlade, Bog ji daj večni pokoj! — se kmetu po krivim oponaša; zakaj on misli kratko, pa djanjsko. Glavna pogodba ino naloga je ino vselej bode: telesne ino dušne moči v človeku takó razviti, da se on v vsih prigodkih svojiga življenja dobro obnašati zna; posebno ako se na to obnašanje veže sreča za državo, za lastno ino družbinsko življenje. Ta glavna pogodba pa se je dosihdób celó v nemar puščala. Da se ta naloga uistini (uresniči), morajo tudi vračiteli (zdravniki) po svoji moči obilno pripomagati. —

To je bilo potreba v misel vzéti, preden svoje mnenje razodenem.

*) Akoravno bi bilo misliti, de v tacih rečeh, ktere zadevajo človeško zdravje in življenje, — ki je nar imenitniši telesno blagó — se ni čakalo še le vstavne enakopravnosti, vunder tudi mi mislimo, de pričijoča beseda je »beseda o pravim času«, ktero bo vsaki rodoljubi zdravnik poterdil, ki vé, de se z besedo dani naukaz dostikrat pozabi, in de namest »nach Bericht« je vselej boljši, popolni naukaz na recept zapisati v ravno tistim jeziku, v kterim je zdravnik poprej z besedo naukaz dal. Vredništvo.

Blizo slovenskiga mesta P... na spodnim Štajeru zapišem pred nekimi mesci več vračitvenih predpisov (receptov) s pristavljeno slovensko signaturo (to je, z naukazam, kakó zdravilo vživati), kterih lekár (apotekar), akoravno z latinskimi pismeni (čerkami) napisanih, ni znal brati. Po mojim kratkim razjasnjenju se začne lekár celó smešno izgovarjati: „to je dosihdób v slovenskim jeziku nenavadno bilo, ino je meni gladko neznano“!! — Še tedaj tukaj gospoduje bedasta starokopitna navada ino šega, kjer je treba siromaškemu bolniku (ki samo slovensko razume) vračitelu naukaz razjasniti! Oh! kako dolga kita gerdiga nemškutarstva še visi tukaj, kjer je celó življenje v nevarnosti!! — Mislimo si bolnika, ki v britkih bolečinah zdihuje: on hlepí po zdravílu, kakor ozebli za soncam! pa — ko vračitel odide, pozabí bolnik, kako se ima vračitvo (zdravilo) vživati! Vračitvo se donese, bolnik se nadja (zanaša), da bode pristavljen tudi naukaz, kako ga jemati. Resnično! signatura je poleg, pa je — nemška! Bolnik in njegova družina jo gledajo kakor kitajske hierogliffe (skrivnopisarijo), akoravno se vračitvo s slovenskimi peticami plati; in akoravno je v lekoslovju oestro ukazano: signatura se ima pristaviti v jeziku, kteriga bolnik govori. Njegovi otróci znajo sicer čitati (brati), pa nikdo ne razume nemško. Saj bi nazaj poslal k vračitelu ali lekaru ga prašat — pa je žalibože! predalječ. Lahko si mislimo, koliko britkiga nemira zdaj bolnik v svojim sercu občuti! On jemlje tedaj vračitvo po svoji vlastni spoznavi o ne pravim času ino v ne pravi količnosti! Kaj iz tega sledí, lahko vsak trepetaje razvidi, kterimu je le količkaj znano, kako nevarna je dostikrat človeškemu telesu moč vračitva. Tega pa ni kriv tisti, ki je vračitvo pripravil, temoč vračitel. Ino žalostni nasledki tega, kaj so? Otroci se jočejo, kér so zgubili svojiga očeta in odgojitela!

(Konec sledi.)

Kaj Vodnik od nas Slovincov

in slovenskiga jezika na dalje piše.

(Dalje.)

Od nekidaj so čutili Slovenci svojo moč, ino so se sovražnikom serčno branili. Večkrat so bili premagani — ali nikolj niso zgubili prave ljubezni proti svoji domovini. Še današnji dan svojo lastno deželo silno ljubijo, in so perpravljeni, se za njo potegniti, ako bi jo sovražnik požréti žugal.

Noben Slovenec ne zapustí rad tih svojih; rajši je domá; težko ga je spraviti, de bi šel na ptuje prebivat. Slovenska ljubezin proti domu je dostikrat prevelika, de neradi gredó v žold (soldate), ne kakor Nemci, kteri na léta v soldate hodijo clo pod ptuje kralje. Slovenec pa ne gré drugam pod orožje, kakor le samo za domače dežele.

De so Krajnci serčni v boju bili, in de so še sedaj, ni treba dvojiti (dvomiti, cviblati), kér se vé: kakó serčno so se nekidaj s Turkam bojevali. Ob sedanjim času pa oficirji Krajnce hvalijo, de so nar boljši soldatje, kader se enkrat pervadijo.

Po Kristusovim rojstvu v létu 595 je en Kan Avarov, nekiga sovražniga ljudstva, Slovence hotel premagati, in je slovenskimu knezu Lavritu zapovedoval, de se mu ima podvreči; alj ta je unimu odgovoril rekoč: „Kteri človek pod milim Bogam je v stanu nas premagati? Mi smo vajeni ptuje dežele pod se spraviti, ne pa svoje lastne zgublovati. Premagovali bomo, dokler bode kej vojske in kaj meča na svetu.“

Slovenci niso med kerpkostjo in med grozovitnostjo zadosti razločka delali. Katere so premagali, so jih tudi neusmiljeno deržali, dokler niso bili bolj podučeni in razsvitljeni. Eniga izgovora so sicer vredni, zakaj tudi sovražniki so takó z njimi nasproti delali. Alj vun-